

Blijdenstein Nieuws 44

januari 2020

Colofon

Bestuur

voorzitter	Drs. F.R. Willink
secretaris	Drs. I.Th.H. Hilhorst
penningmeester	A.E.M. van Gilse
	H.M.G. Belderbos
	T.Y. Goderie-van de Linde
	Prof. dr. P.H. van Tienderen
	Drs. E.G.C. van der Want
	Prof. dr. J.H.D. Wolf

Wetenschappelijk collectiebeheerder

Dr. R.C. Kruijt

Tuinbaas

H. van Roon

Raad van advies

Dr. Z. Debreczy
Drs. W. Ferwerda
M. Gardner MBE, VMM
H. van Kempen
Dr. I. Rácz
R. van Soldt

Telefoonnummer

035-6231123

E-mail

info@pinetum.nl

Website

www.pinetum.nl

Bankrekening

NL67 ABNA 0451 1815 65

Redactie

Herman Meddens

Oplage

750 exemplaren

Druk

de Toekomst, Hilversum, tel. 035 720 0600

Blijdenstein Nieuws is een uitgave van de Stichting Pinetum Blijdenstein en wordt gratis verspreid onder jaarkaarhouders, sponsors, bevriende stichtingen en botanische tuinen met een GNP-collectie.

Aan dit nummer werkten mee: H.M.G. Belderbos, R.C. Kruijt, G.A. van der Lans, H. van Roon en F.R. Willink.

Op de cover:

Achterkant beheerderswoning in wintertooi, Pinetum Blijdenstein anno 1935

Van de voorzitter

Het Pinetum van 2019 naar 2020

Als je schrijft over Pinetum Blijdenstein in 2019, is er alle aanleiding te beginnen met de collectie. En dan speciaal de cycadaeën. Belangrijke en zeldzame aanwinsten konden wij aan de collectie toevoegen, zoals *Encephalartos aplanatus*, *Encephalartos cerinus*, *Zamia pseudoparasitia* (deze komen van nature voor in Zuidelijk Afrika) en *Bowenia spectabilis* (uit Australië). Naast deze Cycadaeën kreeg de tuin ook nog een conifeer uit Zuid-Afrika, de *Widdringtonia wallachii*. Deze planten staan in de kweek en zijn nu nog te klein om aan het publiek te tonen, maar dat gaat in de komende jaren zeker gebeuren. Sinds de komst van Rob Kruijt als nieuw collectiebeheerder in april is het collectiebeheer in een stroomversnelling gekomen. Met de toetreding dit najaar van Ronald van Soldt als lid van onze Raad van Advies is onze kennis over cycadaeën enorm toegenomen.

Voor de tuin was het weer een droog jaar, gelukkig niet zo erg als in 2018. Enkele (niet zeldzame) bomen zijn volgens plan gekapt om ruimte te maken voor bijzondere exemplaren uit onze kweek. Hans van Roon en zijn vrijwilligers in de tuin kregen ook dit jaar weer vele complimenten over de tuin, ook van zeer deskundige bezoekers.

Samen met een aantal andere botanische tuinen in Nederland was het thema dit jaar 'Beter met Planten'. Het Pinetum maakte hiervoor een speciale rondleiding langs de geneeskrachtige en gezond makende planten in onze collectie.

Op 1 september hadden wij een themadag 'Beter in het Pinetum' met allerlei activiteiten. Onze vrijwilligster Paulien Frieling kreeg veel belangstelling voor de 'Shinrin Yoku' (Japanse boswandeling) die zij op zondagochtenden in het Pinetum heeft georganiseerd. De Chinese kunstenaar Peng Zhang exposeerde zijn werk 'Paradise Garden' in september in de oranjerie.

Meer dan 250 ouderen uit verzorgings- en verpleeghuizen in de omgeving ontvingen wij in het Pinetum tijdens de senioren-arrangementen. Ook kon het Pinetum hiervoor een rolstoel aanschaffen. Dit alles dankzij een schenking van Stichting De Blarickhof.

Met Enzo Valerio, de architect die de prijsvraag voor een nieuw paviljoen ter vervanging van het huidige podium heeft gewonnen, hebben wij zijn ontwerp verder uitgewerkt. Er ligt nu een definitief ontwerp met een advies van de constructeur. In 2020 gaan wij beginnen met de fondsenwerving voor dit project.

In het bestuur waren er het afgelopen jaar een aantal wijzigingen. Tanja Goderie trad toe als bestuurslid; zij is verantwoordelijk voor de exploitatie van 'Klein Vogelenzang'. Liesbeth Pols trad af als bestuurslid maar blijft gelukkig zorgen voor de inzet en begeleiding van onze vrijwilligers. Bart van Gilse nam het penningmeesterschap over van Izaak Hilhorst, die op zijn beurt het secretariaat overnam van Harm Rasterhoff.

In 2020 neemt het Pinetum weer deel aan het Erfgoedfestival, met als thema 'Grensverleggers in Gooi en Vecht'. Wij zullen aandacht besteden aan B.W. Blijdenstein, de stichter van het Pinetum, een van de grensverleggende ondernemers van de 19e eeuw.

Het thema van de gezamenlijke botanische tuinen is komend jaar 'Planten van herinnering'.

Beide thema's gaan wij verbinden in de titel 'Planthunters: op jacht naar

het Groene Goud' met rondleidingen en lezingen over de ontdekkers van de planten in het Pinetum. Veel planten zijn naar hen vernoemd, zoals de *Nordmannspar*, de *Tsuga sieboldii* en de *Rhododendron wilsonii*. In de tuin gaan wij een 'conservation hedge' aanleggen van *Prumnopitys andina*, een Zuidamerikaanse conifeer, die in de natuur zeer zeldzaam is. Op deze manier kan de soort worden beschermd en indien nodig later in de natuur weer worden uitgeplant. De zaailingen hiervoor ontvangen wij van de botanische tuin in Edinburgh dankzij Martin Gardner, lid van onze Raad van Advies. Dit project is mogelijk gemaakt door een schenking van het Van Lennep-Bartel Fonds.

Tenslotte bedankt het bestuur weer alle medewerkers en vrijwilligers voor hun grote inzet voor het Pinetum, ook in 2019. ●

Robbert Willink,
voorzitter Stichting Pinetum Blijdenstein

Schenken aan het Pinetum

Het Pinetum kan niet bestaan zonder de bijdragen van particulieren, bedrijven en instellingen. U kunt het Pinetum op allerlei manieren steunen. Door vriend te worden bijvoorbeeld, dan mag u in ruil het hele jaar door naar binnen. Of misschien wilt u wel een van de bomen in het Pinetum adopteren. In de afgelopen tien jaar zijn enkele schenkingen en legaten voor het Pinetum van groot belang geweest, dat kan dus ook.

Omdat het Pinetum is gerangschikt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) hoeft over een ontvangen schenking geen belasting te worden afgedragen. De volledige schenking komt dus ten goede aan het Pinetum.

Het thema voor 2020

Planthunters: op jacht naar het Groene Goud

Waarom hebben coniferen namen als *Douglas' spar*, *Nordmannspar*, *Larix graffiti*, *Tsuga sieboldii*, *Acropyle sahniana* of *Rhododendron wilsonii*?

Afbeelding: Douglassparren met in het ovaaltje een foto van Douglas

Zij zijn vernoemd naar hun ontdekkers, de planthunters. Al deze planthunters hebben een eigen verhaal, een eigen achtergrond, een eigen drijfveer. Ook leefden ze in verschillende tijdsperiodes en gingen ze onder zeer verschillende condities op pad.

Met de ontdekking van Amerika door Christoffel Columbus in 1492 kreeg de drang in de rijke westerse wereld op grote expedities te gaan een enorme stimulans. Hier konden deze expedities gefinancierd worden en had men de kennis en de middelen deze tochten te ondernemen. Het was tevens een verlangen naar macht, erkenning en rijkdom, een drang om te koloniseren en de wereld te ordenen. Zo gingen er artsen, botanisten en tekenaars mee op deze expedities. Deze kregen de opdracht planten in deze nieuwe

werelden te ontdekken, te onderzoeken, te tekenen en te beschrijven. Soms was het hun eigen hang naar kennis en wetenschap om op pad te gaan.

Er werden ook exemplaren meegenomen op de lange zeereis. De meeste planten overleefden dit niet, maar de technieken om planten in leven te houden op de lange zeereizen werden steeds beter. Ook werden er zaden verzameld en probeerde men deze te laten ontkiemen bij thuiskomst. Zo konden collecties met exotische planten worden aangelegd. Grote voorbeelden zijn de collecties in Kew Gardens. Ook in andere landen werden er grote botanische tuinen aangelegd waar planten uit verschillende werelddelen werden verzameld. Deze tuinen zelf gaven ook opdracht aan botanisten om in bepaalde nog onontdekte gebieden op

zoek te gaan naar onbekende planten. Dit waren dan veelal de binnenlanden, omdat het bij de opbrengst van de expeditie op zeeschepen vooral om planten ging die in de kuststreek groeiden.

De eerste planthunters moesten veel ontberen en van sommigen zijn mooie en spannende verhalen bekend. Deze verhalen, deze geschiedenissen, willen wij dit jaar graag aan u vertellen.

Het thema 'Planthunters: op jacht naar het Groene Goud' past goed in dit jaar waarin het Erfgoedfestival, waar wij deel van uit maken, als onderwerp 'Grensverleggers in Gooi en Vecht' heeft. Naast de planthunters als grensverleggers past als geen ander

de stichter en naamgever van onze tuin, Benjamin Willem Blijdenstein, het beste in deze beschrijving. We zullen hem dan ook niet vergeten. Dit jaar kunt u daarom tevens activiteiten verwachten die de geschiedenis van de heer Blijdenstein zelf en de tuin en de omgeving specifiek eer aan doen.

De NVBT, de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen, heeft als onderwerp 'Planten van herinnering'. De coniferen die de namen van hun ontdekkers dragen brengen ons in herinnering terug naar hen. In alle botanische tuinen zult u dit thema terugvinden. ●

Mariëtte Belderbos

De ontbrekende schakel

Tuinbaas Albert Meine van Essen

In het vorige nummer van het Blijdenstein Nieuws (juni 2019) kon u al de aankondiging lezen van een artikel over tuinbaas Van Essen. Door de uitzending van het televisieprogramma Binnenste Buiten van 24 januari 2019, waarin een item te zien was over Pinetum Blijdenstein, kwam er plotsklaps contact met de familie Van Essen. Een kleindochter meldde zich aan de telefoon. Zij vroeg of er een mogelijkheid was een verjaardagsfeest te vieren voor haar moeder, de dochter van voormalig tuinbaas Van Essen. Groot was onze verbazing.

Al lange tijd kenden wij wel de naam van de heer Van Essen en het gegeven dat hij in 1946 het Pinetum verliet en naar Leeuwarden was verhuisd, maar meer dan dat was niet bekend. Albert Meine van Essen werd in 1934 aangesteld als tuinbaas van het Pinetum in dienst van de Amsterdamse Hortus Botanicus. Hij speelde een sleutelrol in de eerste aanleg van de coniferencollectie. Het ging om een heel belangrijke periode. De familie Blijdenstein had zich in 1930 teruggetrokken uit het beheer van de tuin en de Universiteit van Amsterdam had

deze verantwoordelijke taak pas enkele jaren van de familie overgenomen.

Tuinbaas Albert M. van Essen

Albert werd geboren op 27 mei 1909 op het eiland Morotai in de Molukse zee. Zijn vader werkte als zendeling/arts voor de 'Utrechtsche Zendingsvereniging' en zijn gezin was de enige blanke familie op dit eiland. Tot zijn zevende jaar groeide Albert op in een overweldigende tropische natuur. Zelf beschreef hij levendig zijn eerste herinneringen van zijn leven op Morotai: "Onze woning bestond uit een eenvoudige op bamboepalen gebouwde hut met een gevlochten vloer, waardoor je zo op de grond kon kijken. De tijgers en wilde zwijnen konden er goed onderdoor

lopen, zodat wij daarvan 's nachts geen last behoeften te hebben. Rondom ons keken wij in het machtige oerwoud, vol klanken en geheimen, vol vogelzang en geluiden van duizenden insecten."

Vader Van Essen maakte vaak wekenlange reizen met een prauw (= kano) naar de kampongs langs de kust. Moeder Van Essen bleef dan alleen met haar kinderen achter. Gelukkig kon zij heel mooi en boeiend vertellen over de vogels en de bloemen van het verre Nederland. In 1914 besloten zijn ouders om gezondheidsredenen terug te keren naar dat voor Albert onbekende land. Onderweg brak de eerste wereldoorlog uit en zodoende was de familie de daarop volgende vier jaar gebonden aan hun vaderland.

De zendingsprauw van de 'Utrechtsche Zendingsvereniging' rond 1910

Na de oorlog viel het gezin uit elkaar. Vader werd naar de Caraïbische Eilanden uitgezonden en Albert kwam samen met zijn oudere broer terecht op een internaat in Utrecht. De andere jongens van het internaat kwamen eveneens uit gezinnen afkomstig uit

alle windstreken. Met enkele jongens ging hij op hun vrije middagen lange wandelingen door de natuur maken. De interesse was groot voor alles op natuurhistorisch gebied en het groepje jongens organiseerde zelfs kleine tentoonstellingen.

Natuurlijk kwam de beroemde plant- en dierkundige Dr. Jac.P. Thijssse ook op zijn levensweg. Eerst in de vorm van het verzamelen van de beroemde Verkade-plaatjes, maar toen Albert op het gymnasium zat, schreef zijn moeder naar de heer Thijssse om raad te vragen voor de toekomst van haar natuurminnende zoon. Het antwoord van de heer Thijssse was duidelijk: "Uw zoon moet op het gymnasium blijven en moet bedenken dat Grieks en Latijn hem in 't latere leven goed te pas kunnen komen en dan moet hij mettertijd eens meer denken aan Tacitus dan aan Thijssse."

Dit antwoord werd ter harte genomen en na het doorlopen van het gymnasium begon Albert in 1927 aan zijn studie aan de Tuinbouwschool in Frederiksoord. Drie mooie jaren volgden. Hij woonde bij familie op een landgoed en genoot met volle teugen van de natuur rondom hem. Na zijn jaren in Frederiksoord wilde Albert zich gaan richten op de tuinarchitectuur, de meer artistieke kant van het tuinbouwvak. Hij vertrok naar Wageningen om te gaan studeren aan de Landbouwhogeschool. Hij volgde colleges tuinarchitectuur, plantensystematiek en plantenziekten, een gedegen studie dus. Het arboretum

aldaar vond Albert "de heerlijkste tuin die je maar denken kunt".

Grote pech was het dat Albert afstudeerde in de crisisjaren (jaren dertig vorige eeuw) en een kans op een betaalde baan heel klein was. Gelukkig kon hij op voorspraak van de heer S.G.A. Doorenbos, directeur Plantsoendienst Den Haag, daar aan het werk als vrijwilliger. Een goede leerschool voor de jonge Van Essen en belangrijk om nieuwe contacten te krijgen met andere collega's, zoals de beroemde landschapsarchitect Leonard Springer. Helaas hield de crisis aan en voor veel mensen was een tuin laten aanleggen onbetaalbaar. Bijna niemand kon het geld hiervoor missen.

Zijn ouders woonden inmiddels op het eiland Curaçao en Albert vatte het plan op daar een plantage te beginnen. Alles was bijna geregeld toen hij een brief kreeg van Prof. Dr. Th. J. Stomps, de toenmalige directeur van de Hortus Botanicus te Amsterdam. De Universiteit van Amsterdam had het beheer overgenomen van een bijna drie hectare grote moestuin van de familie Blijdenstein in Hilversum. In deze tuin stond een kleine verzameling coniferen en de opdracht was om deze collectie uit te breiden. Zo werd het geen Curaçao, maar Hilversum!

Zijn nieuwe baan begon op 1 mei 1934 en vijf jaar later bezat Pinetum Blijdenstein de rijkste collectie coniferen in Nederland. Met de medewerking van boomkwekers in binnen- en buitenland en hard werken

kon Albert deze klus klaren. Met veel plezier keek hij terug op deze Hilversumse tijd: "Bij het aanvaarden van deze werkkring kregen wij tevens de beschikking over het aardige huis dat in deze wondermooie tuin stond. Wij trouwden in 1935 en woonden zo in de allermooiste tuin van Nederland. Daar werden ook onze kinderen geboren." Albert trouwde in Hilversum met zijn jeugdliefde uit Frederiksoord, Henderika Eckhart.

Hendrika, Albert en een neefje aan de thee, omstreeks 1935

Een idyllisch plaatje uit dezelfde periode. De tuin lijkt leeg en de aanplant is nog klein.

Na zes jaar kriebelde weer het avontuurlijke bloed van Albert, maar ook nu weer gingen de plannen niet door vanwege een oorlog. Albert had het idee gevat om naar voormalig Indië te emigreren en daar een naaldbomenplantage hoog in de bergen te beginnen. De inval van de Duitse nazi's op 10 mei 1940 was echter het begin van vijf donkere oorlogsjaren. Door zijn positie als tuinbaas van het Pinetum dacht hij de razzia's te kunnen ontlopen. Maar ook hij was niet veilig en op 23 oktober 1944 werd Albert samen met een grote groep Hilversumse mannen opgepakt en via Kamp Amersfoort naar Duitsland getransporteerd. Rondom Osnabrück moest hij als dwangarbeider in diverse werkkampen zien te overleven. Toen de oorlog ten einde liep, kon hij eind maart 1945 die hel met enkele anderen ontvluchten dwars door de frontlines heen. Ziek en half dood door uitputting wist hij uiteindelijk half april de stad Groningen te bereiken, waar hij ongelukkigerwijze net terecht kwam in de laatste heftige gevechten om de bevrijding van de stad. Uiteindelijk wist hij toch Hilversum te bereiken, waar al die tijd zijn echtgenote met de kinderen was achtergebleven.

Een jaar later vertrok hij weer naar het noorden, nu naar Leeuwarden waar hij in maart 1946 een nieuwe baan vond als hoofd van de gemeenteplantsoenen. Leeuwarden was na de oorlog een boomloze stad geworden, met veel schade aan het openbare groen. Een uitdagende nieuwe taak lag voor Albert klaar, die hij met veel plezier aanpakte.

Gedurende 28 jaar tot 1974 heeft Albert Meine van Essen zijn groene stempel kunnen drukken op de stad en werd hij de stichter van diverse heemtuinen en stadsparken in Leeuwarden.

De waardering voor zijn werk en de omgang met zijn 'groenmannen', kwam tot uiting bij zijn afscheid in 1974 toen hij benoemd werd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Albert Meine van Essen overleed in 1987. Hij ligt begraven op de Oude Begraafplaats Kerkbuurt in Steenwijkervold.

Uit de wetenschap

Acmopyle: een zeldzaam inkijsje in de Coniferen evolutie

Inleiding

Er is een opvallende plant in de grote kas van ons Pinetum. Het is een bijzondere en zeldzame plant. Deze plant komt alleen voor op Fiji en wordt daar *Dratauba* genoemd. Dat is Polynesisch voor walvstand. De bladeren lijken volgens de inheemse bevolking op tanden van een potvis. De wetenschappelijke naam is *Acmopyle sahniana*. Deze plant hoort thuis in de familie van de Podocarpaceae, een familie van coniferen van het zuidelijk halfrond.

Voor Pinetum Blijdenstein was tuinbaas Van Essen degene, die de beroemde collectie als eerste zou invullen. Bijzonder is dat hij alle werkzaamheden van zijn eerste jaar in het Pinetum, beginnend 1 mei 1934, heeft opgeschreven in een dagboek. Het is een mooi blijk van vertrouwen en verbondenheid, dat zijn dochter Ada Sier-van Essen dit persoonlijke verhaal van haar vader aan het Pinetum in bruikleen heeft overgedragen. Met dank aan Ada en haar familie voor alle informatie en foto's, die nu het ontbrekende stukje geschiedenis van het Pinetum kunnen vertellen. ●

Gerdy van der Lans

Foto 1: Een tak van de zeldzame tropische conifeer *Acmopyle sahniana*

De genusnaam is afgeleid van het Griekse akme (hoogste punt) en pyle (opening), zie FARJON 2017: 133. De naam heeft te maken met de stand van de zaden: bijna alle Podocarpaceae hebben zaden die naar beneden hangen, maar bij deze plant staat het volgroeide zaad rechtop.

Met de soortnaam wordt Birbal Sahn (1891 - 1949) uit Lucknow, India vernoemd, hij deed diepgaand onderzoek naar de anatomie van *Acmopyle*.

Er is nog een soort *Acmopyle*: *Acmopyle pantheri*. Deze soort komt alleen voor op Nieuw Caledonië. In Pinetum Blijdenstein is deze soort ook aanwezig, maar staat op een voor het publiek niet toegankelijke locatie.

Hoe zeldzaam is zeldzaam?

Zeldzaam in de natuur

In Blijdenstein Nieuws nr. 42, p 12 is deze soort al opgevoerd als nummer 5 op de lijst van meest bedreigde soorten. Bij een recente inventarisatie (KEPPEL ET AL 2015) werden op vijf locaties op Fiji planten gevonden (een eerder bekende zesde populatie bleek uitgestorven). De populaties zijn klein: 50, 40, 10, 15 exemplaren en één populatie van misschien meer dan 100 exemplaren. De kleine populaties worden ernstig bedreigd door bomenkap en mijnbouwactiviteiten, maar ook door natuurlijke oorzaken zoals cyclonen. Toch zijn er inwoners van Fiji die wel degelijk oog hebben voor de waarde van deze plant: hij komt zelfs voor op een recente postzegel van de Fiji-eilanden.

De genetische variatie tussen de populaties schijnt opmerkelijk groot te zijn. Voor het goed overleven van de soort is het daarom noodzakelijk om meerdere populaties te bewaren.

Zeldzaam in botanische tuinen

Acmopyle sahniana is maar in enkele andere botanische tuinen te vinden: 1) RBG Edinburgh (UK), 2) RBG Sydney (Australië), 3) Fairchild TBG (Florida, USA), 4) Atlanta Botanic Garden (Georgia, USA), 5) University of California Arboretum (Santa Cruz, Californië, USA). Op het Europese continent is Pinetum Blijdenstein, voor zover mij bekend, de enige botanische tuin waar deze soort in de collectie voorkomt. Waarschijnlijk is onze plant afkomstig uit de botanische tuin van Atlanta. Ook in herbaria van wetenschappelijke instellingen is deze plant spaarzaam vertegenwoordigd. Zelfs het uitermate rijke en goed gesorteerde herbarium van Kew (bij Londen) heeft slechts 6 exemplaren van deze soort.

Foto 2: De afgeplatte bladeren van de *Acmopyle sahniana*

Acmopyle sahniana: **enige opvallende kenmerken**

Deze soort komt in de natuur voor op steile richels, het klimaat is vochtig, warm en winderig, er is veel regenval. De soort groeit op arme grond en heeft de mogelijkheid stikstof te binden in de wortels. Hiermee slaat de plant reserves op voor moeilijke tijden.

De bladeren (zie foto 2) zijn afgeplat, hebben rijen huidmondjes op de bovenzijde én op de onderzijde van het blad. Binnen de Podocarpaceae is het voorkomen van ééncellige haren op het blad uitsluitend te vinden bij deze soort. Dit soort haartjes wordt ook op de zaadkegel gevonden (zie foto 3).

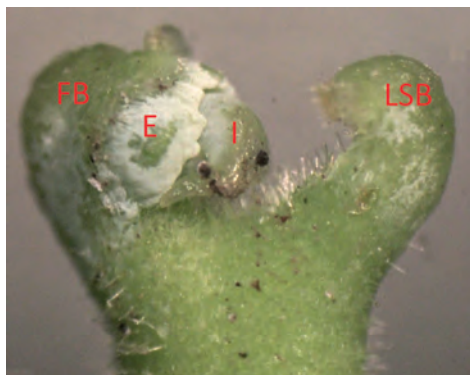

Foto 3: Het bovenste deel van de kegel van *Acmopyle sahniana*. De haartjes zijn een bijzonder kenmerk. (FB = Fertiele Bractee; LSB = Laatste Steriele Bractee; I = Integument, E = Epimatium).

De zaadkegel (zie foto 4) is zeer klein (minder dan 1 cm lang). De structuur van deze kleine kegel is karakteristiek voor Podocarpaceae maar afwijkend t.o.v. de kegels van de

coniferen zoals die op het noordelijk halfrond gebruikelijk zijn. Afwijkend t.o.v. de meeste Podocarpaceae is bij *Acmopyle* de aanwezigheid van meerdere steunbladen (bracteeën) aan de onderzijde van de kegel. Slechts bij één bractee (de bovenste) ontwikkelt zich een complete eicel. Deze fertiele bractee is gemarkeerd op foto 3: FB. De laatste steriele bractee (LSB op foto 3) zit daar net onder.

Foto 4: De kegel van *Acmopyle*, één van de kleinste van de Coniferenkegels

Kenmerkend voor de kegel van Podocarpaceae zijn: het Integument (= zaadvlies; dit bedekt de eicel) in combinatie met het Epimatium (een soort extra enveloppe voor de eicel bovenop het zaadvlies). Op foto 3 (het bovenste deel van de kegel) zijn de onderdelen duidelijk zichtbaar (I = Integument, E = Epimatium). Een gedetailleerde beschrijving is te vinden bij BUSH & DOYLE (1997).

Podocarpaceae zijn (bijna) altijd tweehuizig, dat wil zeggen dat er aparte manlijke en vrouwelijke planten zijn. Van *Acmopyle sahniana* wordt beweerd

dat deze soort soms éénhuizig is en dat er pollenkegels én zaadkegels aan één plant kunnen ontstaan. Er is nog geen bevestigde waarneming dat dat bij deze soort het geval is, zeker niet tegelijkertijd.

Evolutie: de geschiedenis

Voordat de continenten uit elkaar dreven vormden de zuidelijke continenten (Zuid Amerika, Afrika, India, Antarctica, Australië incl. Tasmanië, Nieuw Zeeland en Nieuw Guinea) één groot zuidelijk continent: Gondwanaland. Fossielen uit het Jura tijdperk (van ca. 140 miljoen jaar geleden) lijken sterk op *Acmopyle*, maar er is niet aangetoond dat die ook echt van tot dit genus behoren. De oudste fossielen van echte *Acmopyle* zijn ca. 55 miljoen jaar oud. Er zijn geverifieerde *Acmopyle* fossielen gevonden op Antarctica, Argentinië, Tasmanië en Australië: *Acmopyle* had ooit een veel grotere verspreiding dan tegenwoordig

Geciteerde literatuur

- BUSH & DOYLE 1997. E.W. Bush & M.F. Doyle: Taxonomic Description of *Acmopyle sahniana* (Podocarpaceae): Additions, Revisions, Discussion.
ECKENWALDER 2009: J. Eckenwalder: Conifers of the World. Timber Press.
FARJON 2017. A.Farjon: A Handbook of the World's Conifers (2nd Ed). Brill, Leiden.
HILL & CARPENTER 1991. R.S. Hill & R.J. Carpenter: Evolution of *Acmopyle* and *Dacrycarpus* (Podocarpaceae) Foliage as Inferred from Macrofossils in South-eastern Australia. Aust. Syst. Bot., 4: 449-479.
KEPPEL ET AL 2015. G. Keppel, A. Naikatini, I.A. Rounds, R.L. Pressey, N.T. Thomas: Local and expert knowledge improve conservation assessment of rare iconic Fijian tree species. Pacific Conservation Biology: A-F

Alle foto's van de auteur, Copyright Pinetum Blijdenstein

(ECKENWALDER 2009: 121). Het "bouwplan" van *Acmopyle* is er één dat blijkbaar al miljoenen jaren gebruikt wordt: zo zagen veel coniferen op het zuidelijk halfrond er vroeger uit. Voor meer details zie HILL & CARPENTER (1991). Er zijn niet veel nog steeds levende planten die zo'n lange aantoonbare fossiele geschiedenis hebben, dat is mede wat deze plant zo bijzonder maakt.

Afsluiting

Deze plant geeft met zijn uiterlijk een inzicht in het aanzien van de vroegere zuidelijke coniferen flora zoals die voorkwam op Gondwanaland. Door het kweken van *Acmopyle sahniana* draagt Pinetum Blijdenstein bij in het overleven van deze soort.

In de grote kas staat deze plant bij binnenkomst meteen links van de ingang. ●

Rob Kruijt

Nieuws uit de tuin

Nieuwe algemene rondleiding

Al tien jaar maken bezoekers dankbaar gebruik van de routebeschrijving van de algemene rondwandeling. Het leek ons hoog tijd voor een nieuwe wandeling. Samen met de nieuwe collectiebeheerder Rob Kruijt en Mariëtte Belderbos hebben we een keuze gemaakt uit onze grote collectie en gezocht naar interessante en leuke informatie. Weer eens iets anders om te lezen voor onze vaste bezoekers, maar ook voor de nieuwe vrienden. Twaalf coniferen en een rododendron met elk een eigen en uitgebreid verhaal. Zeldzame exemplaren, maar ook veel voorkomende soorten. Coniferen van over de hele wereld, want zo rijk is onze verzameling. De beschreven rondleiding ligt voor u klaar bij het kaartenhuisje bij de entree en in het bezoekerscentrum Klein Vogelenzang.

Eigen timmerhout

Voor het eerst is een geveld boom uit de tuin, een Thuja plicata (Reuzenlevensboom) door de mobiele zagerij van Arnout van Wiggen uit Soest verzaagd tot mooie rechte planken. Het hout was niet

verrot en uitstekend van kwaliteit. De Reuzenlevensboom groeit oorspronkelijk aan de westkust van Noord-Amerika en Canada. Het timmerhout wordt Western Red Cedar genoemd en is uitermate duurzaam. Momenteel liggen de planken te drogen, waarna deze gebruikt kunnen worden om de tuinbanken van nieuwe zittingen te voorzien.

Varencollectie

Afgelopen jaren zijn er steeds meer varens in de tuin aangeplant. Eerst als onderbegroeiing en 'companion plant' voor de coniferen, maar recentelijk is besloten om de varens in een eigen collectie onder te brengen. Ons Pinetum bezit inmiddels een groot aantal verschillende soorten. De soortteichtheid van de varens bevindt zich op hoog niveau. Dat komt mede doordat de varens vaak zijn gekregen van leden van de Nederlandse Varenvereniging. Alleen ontbreken de namen nog en dat is noodzakelijk voor een botanische tuin. Weer een leuke uitdaging voor onze nieuwe collectie-beheerder. ●

Hans van Roon en Gerdy van der Lans

Programma Pinetum Blijdenstein voorjaar 2020

De rondleidingen die tussen april en oktober gegeven worden, hebben als onderwerp het jaarthema 'Planthunters, op jacht naar het Groene Goud'.

In het kader van het Erfgoedfestival worden in de zomer extra Tuintalks gegeven.

Voor de Shinrin Yoku wandelingen en de High Tea op Moederdag dient u zich vooraf op te geven via evenementen@pinetum.nl of telefonisch.

Kijk op de website of lees de nieuwsbrief voor actuele informatie.

Zondag 12 januari 14.00 uur, Tuintalk met rondleiding 'Niets is wat het lijkt'

Zondag 9 februari vanaf 12.00 uur tot 15.00 uur, Blijdenstein Erwtensoeppwandeling

Zondag 8 maart 14.00 uur, Rondleiding

Zondag 5 april vanaf 14.00 uur, Opening themajaar 'Planthunters, op jacht naar het Groene Goud'

Maandag 13 april 12.00-16.00 uur, Paaseieren zoeken (Tweede paasdag)

Zondag 26 april 10.00-11.30 uur, Shinrin Yoku wandeling

Zondag 10 mei 14.00 uur, Rododendronrondleiding met aansluitend High Tea voor moederdag.

Zondag 17 mei 10.00-11.30 uur, Shinrin Yoku wandeling.

Zaterdag 23 mei 10.00-17.00 uur, Plantenmarkt 'Stoer in de Schaduw'

Zondag 31 mei 14.00 uur, Rondleiding, vanaf 15.30 uur Concert Cuyper ensemble

Zondag 14 juni 14.00 uur, Rondleiding

Zaterdag 21 juni 9.00-17.00, HSG Jeugdschaaktoernooi

Kijkt u voor verdere informatie op www.pinetum.nl of op onze Facebookpagina.

Botanische tuin Pinetum Blijdenstein

Bezoekadres	Pinetum Blijdenstein Van der Lindenlaan 125	
Postadres	Postbus 49 1200 AA Hilversum	
Telefoon	035-6231123	
E-mail	info@pinetum.nl	
Website	www.pinetum.nl	
Openingstijden	maandag t/m vrijdag: 09.00 tot 16.30 uur zaterdag en zondag: 12.00 tot 16.30 uur	
Toegangsprijzen	kinderen tot 12 jaar kinderen vanaf 12 jaar en volwassenen op woensdag is de toegang gratis	€ 1,00 € 2,50
Abonnementen	éénpersoons jaarkaart meerpersoons jaarkaart (max. 4 pers)	€ 20,00 € 35,00

Met uw jaarkaart steunt u het Pinetum en heeft u gratis toegang tot het Pinetum. Bovendien heeft u gedurende het jaar eenmaal gratis toegang tot de botanische tuinen van Amsterdam, Delft, Kerkrade, Leiden en Wageningen.

Zie voor informatie over de tuinen www.botanischetuinen.nl